TUBANI NA GARGAJIYA DA NA KASUWANCI

Sirrin Yin Tubani na Asali da Hanyoyin Juya Shi Zuwa Sana'ar Riba

Daga:
Aminu Uzairu Tahir

TAKAITACCEN JERIN BABI-BABI

Gabatarwa..... 3
Babi Na Ɗaya: Tarihin Tubani da Matsayinsa a Al'adar Hausawa.....4
Babi Na Biyu: Nau'o'in Tubani na Gargajiya.....5
Babi Na Uku: Kayan Aiki da Kayan Gargajiya na Yin Tubani.....6
Babi Na Huɗu: Tsarin Shirya Tubani na Wake.....7
Babi Na Biyar: Bambancin Shirya Tubani na Dawa da na Rogo.....8
Babi Na Shida: Sirrin Dandano, Laushi, da Inganci.....9
Babi Na Bakwai: Bambancin Yankuna Wajen Yin Tubani.....10
Babi Na Takwas: Juya Tubani Zuwa Sana'ar Kasuwanci.....11
Kammalawa.....12

GABATARWA

A cikin gidajen Hausawa, akwai wani abinci wanda ba wai kawai ciyarwa yake yi ba, face yana ɗauke da tarihi, al'ada, da alaƙar zumunci ta tsararraki. Wannan abinci shi ne Tubani — abincin da kakanninmu mata suka gada wa iyayenmu mata, su kuma suka gada mana, ta hanyar hannu, ba ta littafi ba. Idan aka tuna da yadda ake tunkuɗe wake a turmi da wayewar gari, ko warin ganyen da ake nannaɗe abinci a ciki yayin da yake tafasa a bisa wuta, sai a fahimci cewa Tubani ba sana'ar kwanan nan ba ce — al'ada ce da ta shiga zuciyar Bahaushe.

Manufar wannan littafi ita ce ta tattara wannan gado na baka, a rubuta shi cikin tsari mai fa'ida, domin kada al'adar shirya Tubani na asali ta ɓace a cikin sauyin zamani da yaɗuwar abincin gyaran-gyaran da ba su da tushe a al'adarmu. A lokaci guda kuma, littafin zai nuna yadda za a iya ɗaukar wannan sana'ar gargajiya, a inganta ta, a kuma mayar da ita hanyar samun abin dogaro da kai ba tare da an rasa asalinta ba.

Za mu bi diddigin Tubani daga asalinsa, ta kayan da ake amfani da su — wake, gurjiya, dawa, da rogo/alabo — har zuwa yadda ake shirya kowanne irinsa daki-daki, sannan mu kalli yadda ake tabbatar da dandano da inganci, kafin daga bisani mu tsallaka zuwa fannin kasuwanci.

BABI NA ƊAYA: TARIHIN TUBANI DA MATSAYINSA A AL'ADAR HAUSAWA

Tubani abinci ne mai tushe wanda aka fi sani da shi a matsayin nau'in “kwaɗayi” na hatsi ko wake da ake niƙa, a kwaɓa, a naɗe a cikin ganye, sannan a dafa da tururi maimakon a soya ko a jera kai tsaye cikin ruwa. Wannan hanyar dafa abinci da tururi ita ce ta bambanta Tubani da sauran abincin da aka samo daga irin waɗannan kayan, kamar kosai ko awara.

A tsakanin al'ummar Hausawa, Tubani yana da matsayi na musamman: ana yin sa a lokutan bukukuwa kamar sallah, aure, da suna, kamar yadda ake yin sa a kullum a matsayin abincin dare ko na safiya da ake sayarwa a kasuwanni da unguwanni. Yara kan girma suna ganin uwaye da kakanni suna hakowa cikin duwatsun niƙa da wayewar gari, sannan warin dafaffen Tubani ya cika iska tun kafin a same shi a kwano.

Bugu da ƙari, Tubani yana ɗaya daga cikin misalan yadda al'adar Hausawa ke amfani da kayan gargajiya domin samar da abinci mai gina jiki, mai araha, kuma mai daɗewa idan an adana shi yadda ya kamata. Wannan shi ne dalilin da ya sa har yau, duk da yaɗuwar sauran nau'o'in abinci na zamani, Tubani ke ci gaba da kasancewa cikin zukatan Hausawa a matsayin wani abu da ba za a manta da shi ba.

BABI NA BIYU: NAU'O'IN TUBANI NA GARGAJIYA

Ba dai wake kaɗai ake amfani da shi wajen yin Tubani ba. A gaskiya, al'adar gargajiya ta ƙunshi nau'o'i daban-daban, kowanne yana da halayensa na musamman dangane da irin kayan da aka yi amfani da su, dandanonsa, da lokacin da aka fi cin sa.

Tubani na Wake

Wannan shi ne nau'in da aka fi sani da shi, kuma shi ne asalin da yawancin mutane ke danganta kalmar “Tubani” da shi kai tsaye. Ana amfani da wake fari (wanda ake fi kira wake ja ko wake fari, dangane da yankin), a rurrufe fatarsa, a niƙa zuwa laushi, sannan a kwaɓa da ruwa da kayan yaji kafin a naɗe a cikin ganye.

Tubani na Gurjiya

Gurjiya (wadda ake fi sani da gyaɗa a wasu yankuna) tana ba da wani nau'in Tubani mai dandano na musamman, wanda ya sha bamban da na wake domin gurjiya tana da man gyaɗa na halitta wanda ke sa dafaffen abincin ya fi laushi da kauri. A wasu gidaje, ana haɗa gurjiya da wake tare, domin a samu tsaka-tsakin dandano da tsayayyen tsari na Tubani.

Tubani na Dawa

A yankunan da dawa ta fi yalwa, musamman a kauyuka masu noman hatsi, an daɗe ana amfani da garin dawa a matsayin asalin Tubani, ko dai shi kaɗai ko kuma an gauraya shi da wake. Tubani na dawa yana da wani irin sanyin dandano da laushi wanda ya bambanta da na wake, kuma yana daɗe yana ƙoshi saboda yanayin hatsin dawa mai ɗauke da fiber.

Tubani na Rogo (Alabo)

A wasu yankuna, ana kiran rogon da aka shirya ta wata hanya ta musamman da suna “alabo”. Rogo yana buƙatar kulawa mafi tsanani fiye da sauran kayan, domin dole ne a fara jiƙa shi ko a bar shi ya yi tsami na ɗan kwanaki domin fitar da guban da ke cikinsa kafin a niƙa shi a haɗa shi domin yin Tubani. Tubani na rogo yana da wani irin laushi mai lallausa da dandano mai ɗan tsami-tsami wanda masoyansa ke matuƙar sha'awa.

BABI NA UKU: KAYAN AIKI DA KAYAN GARGAJIYA NA YIN TUBANI

Kafin a fara aiki, dole ne a tara dukkan kayan aiki da kayan hadawa. A al'adance, ba a buƙatar wata na'ura mai rikitarwa; abin da ake buƙata su ne kayan aikin gargajiya waɗanda kowanne gida ya saba da su.

Daga cikin kayan aiki akwai: turmi da tabarya ko dutsen niƙa (na dutse ko na inji), manyan kwanoni ko akushi na kwaɓawa, randa ko guga na jiƙa kayan, ganyen dawa, ganyen dorawa, ko ganyen rama don naɗewa, zare ko igiya don ɗaurawa, da kuma babbar tukunya mai ramummuka (tukunyar tururi) da za a jera Tubanin a dafa da tururi maimakon a nutsar da su cikin ruwa kai tsaye.

Kayan hadawa kuwa sun haɗa da: asalin kaya (wake, gurjiya, dawa, ko rogo), ruwan sha mai tsabta, gishiri, albasa da aka niƙa ko yanka, tafarnuwa, barkonon tsire ko na ɗanye gwargwadon so, da man ja (man dabino) ko wani irin mai domin sa Tubani ya sami kauri da dandano. Wasu gidaje kan ƙara da kanwa kaɗan don taimakawa laushi da sauri wajen dafawa, amma wannan ba wajibi ba ne.

BABI NA HUDU: TSARIN SHIRYA TUBANI NA WAKE

Tubani na wake shi ne tushen dukkan sauran nau'o'i, don haka fahimtar matakansa daki-daki zai taimaka wajen fahimtar sauran nau'o'in.

Mataki na Farko: Zaɓi da Tsabtace Wake

Ana zaɓen wake mai kyau, marar tsatsa ko ɓarna, sannan a jiƙa shi cikin ruwan zafi na ɗan lokaci domin sauƙaƙe fitar da fatarsa. Bayan haka, sai a tsotsa (a cire fata) ta hanyar shafa hannu ko amfani da na'ura, har sai duk wake ya zama fari tsantsa ba tare da fata ba.

Mataki na Biyu: Niƙa da Kwaɓawa

Bayan an wanke wake sosai, sai a niƙa shi zuwa laushi mai kauri, ba mai ruwa-ruwa ba, ba kuma mai taurin gaske ba. Ana ƙara ruwa kaɗan-kaɗan yayin niƙawa har sai an samu daidaiton kauri da ake so — wannan shi ne mataki mafi muhimmanci wajen tabbatar da Tubani zai yi laushi bayan an dafa shi.

Mataki na Uku: Haɗa Kayan Yaji

A cikin garin wake da aka niƙa, sai a zuba gishiri gwargwadon so, albasan da aka niƙa, tafarnuwa, barkono, da man ja. Ana buga cakuɗin da hannu ko cokali na katako na wani ɗan lokaci domin cakuɗin ya sami iska a ciki, wanda hakan ke taimakawa Tubani ya fito da laushi mai kyau bayan dafawa.

Mataki na Huɗu: Naɗewa da Ɗaurawa

Ana ɗiban cakuɗin da cokali ko kwaf, a zuba a tsakiyar ganyen da aka shirya, sannan a naɗe shi da kyau, a ɗaure da zare ko da wani ɓangare na ganyen kansa, ta yadda ba za a ba ruwa damar shiga ciki ba yayin dafawa.

Mataki na Biyar: Dafawa da Tururi

Ana jera Tubanin da aka naɗe a cikin tukunyar tururi, a zuba ɗan ƙaramin ruwa a ƙasa (ba tare da ya kai ga Tubanin kansu ba), sannan a rufe da kyau a bar su su dafa na akalla sa'a guda zuwa sa'a biyu, dangane da girman Tubanin. Ana tabbatar da an gama dafawa ta hanyar soka sanda ko wuka a tsakiyar ɗaya daga cikinsu — idan ya fito da tsabta ba tare da laushin kaya a manne masa ba, to Tubani ya nuna.

BABI NA BIYAR: BAMBANCIN SHIRYA TUBANI NA DAWA DA NA ROGO

Ko da yake tsarin gaba ɗaya na naɗewa da dafawa da tururi bai canza ba, akwai wasu bambance-bambance na musamman wajen shirya kayan kafin haɗawa, dangane da irin kaya da ake amfani da shi.

Tubani na Dawa

Dawa dole ne a fara niƙa ta zuwa gari mai laushi (kamar yadda ake yin garin tuwo), sannan a gauraya garin da ruwan zafi kaɗan-kaɗan har sai ya zama kauri mai kama da na wake. Wasu suna gauraya garin dawa da ƙaramin garin wake domin a samu haɗin dandano da laushi mafi kyau, tunda dawa kaɗai na iya taurewa idan ba a daidaita ruwa yadda ya kamata ba.

Tubani na Rogo (Alabo)

Rogo yana buƙatar shiri na musamman kafin ma a kai ga niƙawa. Da farko, ana bare rogon, a wanke shi, sannan ko dai a jiƙa shi cikin ruwa na tsawon kwana biyu zuwa uku domin ya yi tsami kaɗan ya kuma sauƙaƙe fitar da duk wani gubar da ke cikinsa, ko kuma a niƙa shi kai tsaye a matse ruwansa sosai da wani zane mai kauri. Bayan an tabbatar rogon ya bushe daga ruwan da ba a bukata, sai a haɗa shi da kayan yaji kamar yadda ake yi da wake, a naɗe, a dafa da tururi. Wannan hankali wajen shirya rogo shi ne abin da ya bambanta Tubani na alabo da sauran nau'o'i, kuma shi ne dalilin da ya sa ba kowa ke iya yin sa daidai ba.

BABI NA SHIDA: SIRRIN DANDANO, LAUSHI, DA INGANCI

Bambanci tsakanin Tubani mai daɗi da wanda ba shi da kyau ba ya ta'allaka ne kawai da kayan da aka yi amfani da su, face yana ta'allaka ne da fasahar hannun mai shiryawa da wasu ‘sirrikan’ da aka gada daga tsara zuwa tsara.

Na farko, daidaiton ruwa shi ne asalin komai — ruwa mai yawa zai sa Tubani ya kasa daurewa, ya kuma zama mai ruwa-ruwa bayan dafawa; ruwa kaɗan kuma zai sa ya taurare ya rasa laushi. Na biyu, tsabtar kayan aiki da kayan da ake amfani da su na da matuƙar muhimmanci, domin duk wani ɓarna ko ƙazanta a cikin wake ko ganye zai iya lalata dandano gaba ɗaya. Na uku, tsawon lokacin dafawa dole ne a kula da shi sosai: ba a yin gaggawa wajen cire Tubani daga wuta, domin idan bai kama sosai ba, zai ci gaba da danshi a ciki har ma bayan an fitar da shi.

Sirrin da tsofaffi mata suka daɗe suna riƙewa shi ne buga cakuɗin da kyau kafin naɗewa — wannan yana ba wa Tubani wata irin laushi na musamman wanda ba za a same shi ba idan an gaggauta kai tsaye zuwa naɗewa. Haka nan, zaɓen ganye mai sabo, marar tsagewa, yana taimakawa wajen kiyaye dandanon abincin da kuma hana ruwa shiga ciki yayin dafawa.

BABI NA BAKWAI: BAMBANCIN YANKUNA WAJEN YIN TUBANI

Kamar yadda ake gani a yawancin al'adun gargajiya na Hausawa, Tubani ma yana da bambance-bambance dangane da yanki. A wasu wurare, ana fi son Tubani mai kauri da taurin gaske, yayin da a wasu wurare kuma ake son shi mai laushi da dan ruwa-ruwa a ciki. Sunayen da ake kira wasu nau'o'in ma na iya bambanta daga wannan gari zuwa wancan, kodayake ainihin hanyar shiryawa ba ta canza sosai ba.

Wannan bambancin, maimakon ya zama tushen rikici, ya zama wata dukiya ta al'adar Hausawa — domin idan mutum ya yi tafiya daga wannan yanki zuwa wancan, zai ci Tubani da ke da wani ɗan bambanci a dandano ko kamanni, amma sai ya gane cewa asalinsa daya ne: wake, gurjiya, dawa, ko rogo, da aka naɗe cikin ganye aka dafa da tururi.

BABI NA TAKWAS: JUYA TUBANI ZUWA SANA'AR KASUWANCI

Bayan an ƙware wajen shirya Tubani na asali, mataki na gaba shi ne yadda za a iya mayar da wannan fasaha zuwa hanyar samun kuɗin shiga. Sana'ar Tubani tana da fa'ida ta musamman domin tana buƙatar ƙaramin jari wajen fara ta, kuma kayan da ake amfani da su suna samuwa cikin sauƙi a mafi yawan kasuwannin gargajiya.

Abu na farko da ya kamata a kula da shi shi ne tsabta da inganci — mai sayarwa da ke da suna mai kyau wajen tsabta da dandano zai jawo hankalin masu saye a kai a kai. Na biyu, kyakkyawan tsari na sayarwa yana da muhimmanci: ko dai a ci gaba da amfani da ganye na gargajiya domin jawo hankalin waɗanda ke son asalin al'ada, ko kuma a haɗa shi da zamani ta hanyar amfani da wasu kayan lika masu tsabta domin sauƙaƙe ɗauka da adanawa.

Na uku, farashi mai dacewa da kasuwa yana taimakawa wajen samun ci gaba a hankali maimakon a yi gaggawar riba. Sannan, faɗaɗa kasuwanci ta hanyar kai kayan zuwa wurare daban-daban — kasuwanni, makarantu, ofisoshi, har ma da amfani da hanyoyin sadarwa na zamani domin talla — na iya taimakawa wajen ɗaukaka ƙaramar sana'ar gida zuwa babbar hanyar samun abin dogaro da kai.

A ƙarshe, wanda ke son ya rungumi Tubani a matsayin sana'a ya kamata ya tuna cewa asalin nasarar wannan kasuwanci ba ya canzawa: yana ta'allaka ne akan riƙe ingancin al'adar gargajiya, tare da kawo ɗan kirkire-kirkire da zai dace da bukatun zamani, ba tare da an rasa ainihin abin da ya sa Tubani ya zama abin so a zukatan Hausawa ba.

KAMMALAWA

Tubani ba abinci ne kawai ba; gado ne, tarihi ne, kuma dama ce. Daga hannun kaka zuwa na uwa, daga uwa zuwa ɗiya, wannan al'ada ta ci gaba da rayuwa har zuwa yau. Wannan littafi bai zo domin ya canza asalin Tubani ba, face ya zo domin ya tabbatar da cewa an rubuta wannan asali a kyakkyawan tsari, domin masu zuwa nan gaba su iya koya, su kuma gina abin da suka gada domin amfanin kansu da al'ummarsu.

Ko kai mai son riƙe al'ada ne, ko kuma mai neman sana'ar da za ta ciyar da gida, Tubani yana ba ka dukkan abin da kake bukata — sai dai ka ɗauki mataki, ka fara yau.